

*Шапаренко Г.В., старший науковий співробітник
НДЛ експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій
ІІПО Київського університету імені Бориса Грінченка*

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Проблема цінностей і ціннісних орієнтацій в системі освіти України є вкрай актуальною. Зміни в політичній, економічній, духовній сферах суспільства приводять до радикальних змін у ціннісних орієнтаціях і вчинках людей та до переоцінки цінностей.

У сучасних умовах реформування освіти підвищуються вимоги до професійної компетентності педагогічних працівників, їхніх ціннісних орієнтацій. Як зазначено в Концепції нової української школи ключовим виховним елементом стане приклад учителя, який покликаний зацікавити дитину, формувати її ціннісні ставлення [1, с. 20].

Метою нашого дослідження було виявлення ціннісних орієнтацій вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів початкових класів.

На сьогодні нема єдиного підходу до визначення поняття «цінність» і «ціннісні орієнтації». Вони є предметом дослідження різних дисциплін. Для нашого дослідження використовуємо наступне визначення. Система ціннісних орієнтацій «являє собою орієнтир при виборі способу дій, перевіряє і відбирає ідеали, вибудовує цілі, утримує способи їх досягнення» [3, с. 100]. Отже, система цінностей регулює стосунки, визначаючи особистісні риси членів суспільства.

Ціннісні орієнтації особистості формуються під комплексним впливом: сім'ї, близького оточення (соціалізація особистості), педагогів, інформаційного середовища (радіо, преса, телебачення) та ін. і змінюються в процесі історичного розвитку.

За умов підвищення вимог до професійної компетентності педагогічних працівників обізнаність про власну систему цінностей є важливою для виявлення

та задоволення духовних і матеріальних потреб педагога, а також за рахунок особистісного впливу який чинить педагог на його вихованців.

Враховуючи вищесказане було проведено дослідження серед слухачів курсів післядипломного підвищення кваліфікації. Зокрема, опитано: 73 вихователі дошкільних навчальних закладів, 61 вчитель початкових класів, віком від 21 до 70 років.

У дослідженні використано методику виявлення рівня свідомості та сформованості духовної ціннісної орієнтації особистості «Здійснення бажань» Е.О. Помиткіна [6, с. 118]. Ця методика була обрана з огляду на те, що вона дає можливість на основі ранжування списку життєвих цінностей виділити п'ять рівнів розвитку свідомості: I рівень – егоцентричні цінності (споживання), II рівень – сімейні цінності, III-IV рівень – соціальні, загальнолюдські, V рівень – духовні цінності (самовіддачі).

Отримане відсоткове співвідношення рівнів сформованості ціннісних орієнтацій вихователів дошкільних навчальних закладів представлено у табл.1.

Таблиця 1

Відсоткове співвідношення рівнів сформованості ціннісних орієнтацій вихователів дошкільних навчальних закладів

Рівень сформованості	Цінності (у %)			
	егоцентричні	сімейні	соціальні, загальнолюдські	духовні
високий	3	29	44	18
середній	20	64	49	80
низький	77	7	7	2

Як видно із таблиці 1, найменш поширеним компонентом у структурі ціннісних орієнтацій вихователів дошкільних навчальних закладів є високий рівень сформованості егоцентричних цінностей що зустрічається лише у 3 % досліджуваних. Найбільшої поширеності на високому рівні сформованості у

структурі ціннісних орієнтацій набувають соціальні, загальнолюдські цінності – 44 %.

Відсоткове співвідношення рівнів сформованості ціннісних орієнтацій серед вчителів початкових класів представлено у табл.2.

Таблиця 2

Відсоткове співвідношення рівнів сформованості ціннісних орієнтацій вчителів початкових класів

Рівень сформованості	Цінності (у %)			
	егоцентричні	сімейні	соціальні, загальнолюдські	духовні
високий	0	32	25	31
середній	16	66	62	67
низький	84	2	13	2

Як видно із таблиці 2 найбільш високого рівня розвитку в досліджуваних вчителів початкових класів набувають сімейні та духовні цінності. Як і у попередньої групи найменше вираження мають егоцентричні цінності. В обох групах встановлено найбільше відсоткове вираження духовних цінностей на середньому рівні сформованості.

На запитання: «Чи є у Вас потреба розширити свої знання щодо цінностей?» відповіли так – 82 % опитуваних. Респонденти виділили загальнолюдські, духовні та сімейні цінності щодо яких хочуть розширити свої знання на курсах підвищення кваліфікації в Інституті післядипломної педагогічної освіти.

У ході дослідження визначено наявні ціннісні орієнтації педагогів. Отримані результати свідчать про необхідність підготовки педагогів щодо розвитку ціннісних орієнтацій, що може бути здійснено в системі післядипломної педагогічної освіти.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи

[/http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf](http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf)

2. Павліченко А. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості / А. Павліченко // Психологія і суспільство. – № 4. – 2005. –С. 98–120.
3. Помиткін Е.О. Психологічна діагностика духовного потенціалу особистості : посібник / Е.О. Помиткін. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 144с.